

TRAKYA'DA VE BATI TRAKYA'DA SEYYİD ALİ SULTAN BEKTAŞİLERİ VE MÜZİĞİ

SEYYİD ALİ SULTAN'S BEKTASHI FOLLOWERS AND THEIR MUSIC
IN THRACE AND WESTERN THRACE

Doç. Dr. Hüseyin YALDIRIK¹

ÖZET

Trakya ve Batı Trakya'da Seyit Ali Sultan Süreği Bektaşiler gelenekleri içinde Trakya ve Batı Trakya'da yaşamaktadırlar. Trakya'da Edirne ve Uzunköprü hattında yoğun olarak yerleşik hayat süren bu Türkmenler Oğuz boylarının Trakya'daki hatıraları olup geleneksel ritüelleri içinde erkânlarını sürdürmekte ve cemlerinde nefes söyleyip semah dönmektedirler. Trakya'da Mustafa Çetin Dede'ye bağlı olan bu topluluklar gayet ağır başlı, medenî ve hısım akrabaya önem veren, misafirperver, hoşgörülü, kültürüne sahip çıkan, engin gönüllü ve derin düşünceli kimselerdir. Batı Trakya'daki Seyit Ali Sultan yatırı tarihi bir mekân olup orijinal yapısıyla Gümülcine sırtlarındaki tarihi Seçek Yaylasının kâbesi gibidir. Burada yaşayan Bektaşi topluluklar da farklı köylerde olmakla beraber hısım ve akraba olarak yaşamaya devam eden ve Türkçe yazan, Türkçe konuşan, Türkçe ibadet eden ve cemlerinde dut yapımı sazları kutsal bilip hürmetle çalarak Türkçe nefesler söyleyen kimselerdir. Bu yazıda bu toplulukların geleneksel yaşamları bağlamında müzik unsurları örneklerle incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Trakya, Batı Trakya, Alevi-Bektaşi, Müzik, Nefes.

ABSTRACT

Seyit Ali Sultan's followers are living in Thrace and Western Thrace. Those who live in Thrace are settled around Edirne and Uzunköprü environments. Those who live in Western Thrace are settled around Gümülcine (Komotini) especially in the willages around The Seçek Plateau. They continue to worship together in Bektashî order and during their worship they use music. They play Bağlama and sing either individually or together a kind of hymn called as "Nefes". Generally they call their secret meetings (rituals) as "Ayn-i Cem / Ayin-i Cem" or shortly "muhabbet". Vahit Lütfi Salcı published some musical notes and writings about their music from Thracian Bektashî followers in 1940. He was the first person who wrote about Bektashi music of Thrace. Later on Muzaffer Sarısözen, Hâilil Bedii Yönetken and Rıza Yetişen recorded some Bektashi Nefeses from Vahit Lütfi Salcı In 1945. Some nefeses from Ali Tanburacı took place in the book *Turkish Folk Dances* published by Cemil Demirsipahi. Finally the nefeses from Thrace took place in the book *Trakya Bölgesinin Tasavvufî Hâlk Müziği (Tasavvuf Folk Music of Thrace Region)* were published by The Ministry of Culture in 2002. Music traditions of the followers of Seyit Ali Sultan were not reserached enough and

¹ TRT İzmir Radyosu THM Ses Sanatçısı, E.Ü. DTMK Dysal Tasarım Programı Öğretim Görevlisi.

published yet in Turkey. This work is a highlight of the music traditions of Seyit Ali Sultan's followers both in Thracia and in Western Thracia.

Key Words: Thrace, Western Thrace, Alevi-Bektashi, Music, Nefes (Hymn).

Sunuş

Trakya'da ve Batı Trakya'da Tasavvufî Hâlk Müziği ve Edebiyatı kendi geleneği içinde günümüzde de devam etmektedir. Bu yöremizde 'nefes' adı verilen hâlk şiirleri, müziğiyle beraber Bektaşî-Alevî zümrelerin *muhabbet* toplantılarında ve *Ayin-i Cem* adı verilen ibadetlerinde çalınıp söylenmektedir. Trakya'nın tasavvufî hâlk müziği ve edebiyatı hakkında ilk araştırmalar ve yayınlar, Vahit Lütfi Salcı tarafından 1940'lı yıllarda yapılmıştır. Ayrıca 1947 yılında Muzaffer Sarısözen, Hâlıl Bedii Yönetken ve tekniker Rıza Yetişen'den oluşan araştırma grubu Kırklareli'ne giderek mahallî müzisyenlerden hâlk ezgileri ve türkülerin yanısıra Vahit Lütfi Salcı'nın sesinden bazı nefesleri kaydetmişlerdir. İyi bir folklor araştırmacısı olan Salcı'nın yazdığı notaların ilmî seviyesi tartışılabilir de bu konuda ortaya koyduğu çalışmalar özellikle Balım Sultan Geleneğindeki Bektaşîlerin müziğini yansıtmaları açısından çok önemlidir. Salcı'nın kaydettikleri dışında Cemil Demirsipahi'nin *Türk Hâlk Oyunları* adlı kitabında Kırklareli'li Âşık Ali Tanburacı'dan bazı nefesler de yer almaktadır. Aslen Alevî- Bektaşî bir kimlik olmamakla beraber Ali Tanburacı yöresinin hâlk türkülerini çalıp söyleyen bir tanbura ustası ve hâlk sanatçısı olarak nefeslere de ilgi duymuştur. Bektaşî bir kimlik olan Vahit Lütfi Salcı ile dostluğu olmuş ve bu sayede bazı Bektaşî nefesleri de öğrenip çeşitli ortamlarda söylemiştir.² Yalnız bu söylediği nefesler genellikle Balım Sultan Erkânını süren Bektaşîlerce söylenen nefeslerdir. Trakya'da Seyit Ali Sultan Sultan süreği Bektaşîler daha çok Edirne-Uzunköprü hattında bulunmaktadırlar.

Bektaşî nefeslerinde konu genel olarak Allah, Hz. Muhammed, Hz. Ali, Oniki İmam, Ehl-i beyt ve Hacı Bektaş Veli sevgisi ile Hz. Hüseyin'in şehadetini anlatan mersiyeler, yol büyüklerine övgü; tasavvuf, yol ve erkânla ilgili uygulamalar; tabiat ve nevrûzdu. Nefesler, usullerine (tartımlarına) göre 'kırık hava, uzun hava ve karma hava' (hem uzun hava hem de kırık hava içerenler) olmak üzere üç gurupta toplanmaktadır. Bu tasnif Türk Hâlk Müziği'nin genel tasnifine de uygun düşmektedir. Dizi yönünden de nefesler Türk Hâlk Müziği'nin dizi anlayışına tam bir uyum göstermektedirler. Nefeslerde Hüseyinî ve Uşşak dizileri ilk sırada yer almaktadır. Ezgiler sade, fakat coşkuludur. Nefesler, eşiksiz ya da bağlama eşliğinde icra edilmektedir.

Trakya'da ve Batı Trakya'da daha ziyade ilçe, kasaba ve köylerde yaptığımız alan araştırması sonucunda derleyip ortaya koyduğumuz ürünler bir Türk tasavvuf yolu olan Bektaşîliğin Trakya'daki ve Batı Trakya'daki karakterinin tespiti açısından önem taşımaktadır.

² Bir defasında Ali Tanburacı'nın İstanbul'da Nezen Tefvik ile sohbeti olur ve ona Bektaşî nefesleri çalıp okur. Bkz. *Âşık Ali Tanburacı ve Kırklareli Hâlk Müziği*, Meta Basım, İzmir, 2003.

Geleneksel bir müzik türü olan tasavvufî hâlk müziği ürünlerinin başında yer alan nefesler, genellikle bir oktavlık ses genişliği içinde basit melodilerden oluşabilmektedir. Trakya'dan ve Batı Trakya'dan tespit ettiğimiz örneklerde de olduğu gibi bazen bir oktavı aşan; dizi ve tartım yönünden çeşitlilik, zenginlik gösteren örneklere de rastlanılmaktadır. Ayin-i Cem erkânlarında insan sesi ve sözü daima ön plândadır. Kopuzun Anadolu'daki ve Rumeli'deki devamı olan bağlama meydanlarda yer almıştır. Yalnız burada şu çok önemlidir: Balım Sultan Erkâmı süren Bektaşilerde "İnsan Sesi" ön plandadır "Bağlama" meydana bulunursa hürmet edilir ve mutlaka Baba postuna yakın bir yere oturtulur. Seyit Ali Sultan Geleneğinde ise "Bağlama" olmadan erkân açılmaz. Hem de bu topluluklarda "zakirler" cemde belli bir yerde (postta) olup birlikte çalıp söylerler. Bu hâliyle Elmalı'daki Abdal Musa Sultan Cemlerindeki meydana oturuş kalıbıyla bir benzerlik içindedirler. Ne var ki Abdal Musa Sultan süreğindeki çalıp söyleyenlere "Güvende" adı verilir ve Güvendeler de ayrıca kendi postuda otururlar. 12 Hizmet postundan biri sayılan bu posta çok önem verilmektedir.

Trakya'da Seyyid Ali Sultan kolu Bektaşilerinin bağlama çalıp nefes söyleyen zakirleri Abdal Musa Sultan süreği güvendeleri gibi en az iki kişiden oluşan bir topluluk oluşmaktadır. Anadolu'da yaygınlaşma eğilimi gösteren kısa saplı bağlama tipi yerine, Trakya Bektaşi meydanlarında Rumeli'li Tanburacı Osman Pehlivan ve Kırklarelili Tanburacı Âşık Ali'nin çaldıkları tanburalara benzer yapıdaki uzun saplı bağlamalar tercihen kullanılmaktadır. Hâlen Kırklareli'ne bağlı Terzidere'li Âşık Hasan Usluâşık'ın, Kırklarelili Bektaşi dervişi Hasan Hüseyin Arslan'ın, Edirne'ye bağlı Musulca Köyü'nde meskûn Bektaşi zâkirlerinden Mustafa Çetin, İlhan Demiralay, Mustafa Koç, Hasan Kaçar ve daha bir çoğunun kullandıkları bağlamalar, Türk Hâlk Müziği'nde kullanılan geleneksel uzun saplı bağlamalardır.

Türk Hâlk Müziği'nde 'türkü' ne kadar yaygın bir tür ise Tasavvufî Hâlk Müziği'nde 'nefes' de o kadar yaygındır. Hâlk şiiri olarak türkülerin yapısı ile nefeslerin yapısı arasında büyük bir benzerlik mevcuttur. Hemen hemen bütün türkülerde söz ve müzik unsuru anonimdir. Buna karşılık nefes olarak bilinen şiirlerinin yaratıcıları belli olup en son dörtlükte (şah beyitinde) mahlasının veya isminin geçmesi, en belirgin farklılık olarak göze çarpar.

Nefeslerin ve türkülerin müziği anonim olup yaratıcıları bilinmemektedir. Ayrıca bazı eserler Türk Sanat Müziği (TSM) ile Türk Hâlk Müziği (THM) arasında bir köprü vazifesi görmektedirler. Tıpkı klâsik Rumeli türkülerinin TSM örneklerine yakınlığı gibi. Şunu da belirtmeliyiz ki Tasavvuf Müziği içinde özellikle Tasavvufî Sanat Müziği çevrelerince bestelenmiş nefes örnekleri de mevcuttur.

Bir tasavvuf okulu olan Bektaşilik içinde yaşayan bu şiirler zamanla Anadolu'dan Balkanlara doğru giderken coğrafi konumu itibarıyla Trakya Bölgesi Balkanlara açılan bir köprü görevi üstlenmiştir. Trakya'da belli ezgilerle icra edilen bu şiirlerin müziği de "Tasavvufî Hâlk Müziği"³ nin "Trakya stili'ni oluşturmuştur. Batı Trakyada yaşayan Seyit Ali Sultan süreği

³ Bu konuda geniş bilgi için bkz. Hüseyin Yaltrık, *Tasavvufî Hâlk Müziği (İlahiler-Nefesler-Tatyanlar-Deyişler-*

Bektaşilerin Trakya Bektaşiliği ile benzerlikleri olduğu kadar farklı yönleri vardır ve bu fark Seçek Yaylası eteğinde Rodop Dağlarına karşı köylerde yerleşik hayat süren Bektaşilerin yerel karakterini ortaya koyan bir farktır. Ağız yapısı, kullanılan bağlamaların geçmişten günümüze değişimi ve meydanlardaki çalınış tarzı, erkânların baştan sona uygulaması, nefesler ve semahlar tamamen yerel karakterde olup Trakya ve Anadolu'dan tamamen farklı orijinal bir yapıdadır.

Trakya'dan ve Batı Trakya'da yaşayan Seyit Ali Sultan süreği Bektaşilerinden bazı nefesler: *Methiyeler (Övgü, Övünme Nefesleri)nden bir örnek*

Methiye (övgü, övünme) başta Hz. Muhammed'i ve Hz. Ali'yi, 12 imamları, Hacı Bektaş Veli'yi ve ardalarını öven, metheden nefeslerdir. Bu tür nefeslerin bazıları tasavvufu, tasavvuf ehlini, Bektaşiliği ve Bektaşî büyüklerini övmektedir. Trakya Bölgesi nefeslerinin bazıları bu türdendir. Trakya ve Batı Trakya'da Seyit Ali Sultan süreği Bektaşileri arasında en çok sevilen nefeslerden bu tür bir örneği buraya alıyorum:

YİNE İMAM NESLİ ZUHURA GELDİ

YİNE İMAM NESLİ ZUHURA GELDİ
BİRİ ELMALIDA, BURSA'DA KALDI
EN KÜÇÜK KARDEŞİ URUM'U ALDI
GEL SANA METHEDEYİM Kızıldeli'Yİ
DİLLERDE SÖYLENEN SEYYİT ALİ'Yİ
HÜÜ ALLAH HÜÜ

YİNE İMAM NESLİ ZUHURA GELDİ

Yöre: Tekirdağ - Kılavuzlu Köyü
Kaynak: Kılavuzlu'lu Köylüler
B : ST. 226

Derleyen: H. Yaltrık
Der. Tarihi : 22.3.1997
Notaya alan: H. Yaltrık

Yi ne İ mam nes li zu hu ra gel di

Bi ri El ma lı da Bur sa da kal dı

Bur sa da kal dı En kü çük kar de şİ

U ru mu_ al dı _____ Gel sa — na met — hede — yim —

Kı zıl _____ De li — yi Dil ler — de söy — le — nen —

Şa hım _____ A li yi HÜ _____ Al lah HÜ

Ağlaş (Yas) Nefesleri /Ölü Nefeslerinden bir örnek

Ağlaşlar (Yas nefesleri/Ölü Nefesleri), Hakk'a yürüyen bir can için yapılan 'Lokma erkânı'nda veya o canın sene-i devriyesinde söylenir. Ayrıca, sonu ölümle biten deprem, sel felâketi, kaza vb. olaylarda hayatını kaybeden Bektaşiler için geride kalan akraba, eş dost ve muhibler tarafından yapılan özel toplantılarda (Yas muhabbeti) ve 'Dârdan indirme' erkânlarında ağıt olarak söylenen nefesler de vardır ve uzun hava, kırık hava veya karma hava olarak icra edilebilirler. Usulü ne olursa olsun bu nefeslerde asla semah dönülmez. Bunlar adı üzerinde ağlamaklı, yas konulu nefeslerdir. Trakya'da çeşitli yas nefesleri mevcuttur. Aşağıdaki örnek Edirne'nin Musulca Köyünde yaşayan Seyit Ali Sultan süreği Bektaşilerinden kaydedilmiştir:

NE KAÇARSIN ÖLÜMDEN BULURLAR SENİ

NE KAÇARSIN ÖLÜMDEN BULURLAR SENİ
 ZEBANİLER GİBİ SOYARLAR SENİ
 BİR KURU TAHTADA YUĞARLAR SENİ
 HOŞÇA YUĞUN KARDAŞLAR TENİM NAZİKTİR
 SU DÖKÜCÜ KARDAŞLAR HÂLİM YAZIKTIR

NE KAÇARSIN ÖLÜMDEN

Yöre: Edirne / Musulca
Kaynak: Musulca'lı Köylüler
B : 200/1

Derleyen: H. Yaltrık
Der. Tarihi: 11.3.1996
Notaya alan: H. Yaltrık

Ne kaçarsın ölümden
bu lurlar senin
Zebaniler gibi de
soylar senin
Hü
Bir kurutah tada
yuğarlarsenini

NE KAÇARSIN ÖLÜMDEN
-2-

Hoş _____ ça _____ yu _____ ğun _____ kar daş lar lar

Su dö _____ kü _____ cü _____ kar kar daş lar

te nim ... za _____ yıf _____ tı _____ r

ha lim ... ya _____ man

dı _____ r

Hü (SAZ)

Hü (..... ..)

Trakya ve Batı Trakya Bektaşileri ulu önderimiz Büyük Atatürk'e ve O'nun ideallerine yürekten bağlıdırlar. Türk Milleti'nin yücelmesi ve çağdaş uygarlık seviyesinin üstüne yükselmesi için ne büyük fedakârlık gösterdiğinin bilincindedirler. Nasıl ki Anadolu insanı, Büyük Atatürk'ü dilinde, sazının telinde yüceltmış övgüler, deyişler söyleyip ağıtlar yakmışsa, Trakya ve Batı Trakya insanı da bu coşkuya katılmış ve Büyük Atatürk ile ilgili nefeslerle onu muhabbetlerinde yâd etmişlerdir. Meydanlarında Büyük Atatürkün resmini Hacı Bektaş Veli'nin resmiyle yan yana asmışlardır. Trakya'dan kaydettiğimiz nefes bu olguya örnek teşkil eder:

ELESTİ BEZMİNDE DEMİŞİZ BELİ

ELESTİ BEZMİNDE DEMİŞİZ BELİ
EMRİ FERMAN ETTİ OL ZATI CELİ(L)
EFKÂRIMIZ OLSUN GÜNDÜZ GECELİ
AMAN YÂ MUHAMMED MEDED YÂ ALİ
RUHUN ŞÂD OLSUN ATATÜRK HİZMETİN BAKİ

ELEST BEZMİNDE DEMİŞİZ BELİ

Yöre: Kılavuzlu Köyü - Tekirdağ
Kaynak: Refik Engin
B: MD -1

Der. Tarihi: 10.03.2000
Derleyen: H. Yalıtık
Notaya alan: H. Yalıtık

Ei es— ti bez min— den— de mi— şiz— be— li
Em ri— ler man et— ti— ol za— ti— Ce— li
El kâ— n miz ol— sun— gün düz— ge— ce— li
A man Ya Mu ha— m mel Me det— Ya A— li
Ru hun Şâ dol sun A TA TÜRK Hiz me— tin— ba ki

Anadolu'da 'hoyrat, maya, bozlak, barak' ve benzeri uzun hava örneklerinde yörelerin kendine has tavır, üslup ve söyleyiş özellikleriyle ezgilerin belirgin bir inici-çıkıcı seyri vardır. Sözelimi Türkmenlerin barak ve hoyratlarındaki seyir genellikle inici⁴ iken, Trakya ve Rumeli'den derlenen kimi uzun havalar çıkıcı⁵, kimileri ise inici⁶ özelliktedirler. Trakya'daki uzun hava tipli nefeslerin genelinde inici özellik görülmektedir. Özellikle gazel ve koşma gazel tipleri bu yapıdadır. Batı Trakya'da Seyit Ali Sultan süreği Bektaşilerin söylediği uzun hava tipli nefeslerde de aynı özellik görülmektedir.

THM'nin ana dizisi olarak kabul edilen 'Hüseyinî' dizisi, Anadolu'nun hemen her bölgesinde halk müziği türlerimizin melodik örgülerini oluşturmaktadır. Trakya-Batı Trakya sahasında gerçekleştirdiğimiz Tasavvufî Halk Müziği derlemelerimizde de benzer bir sonuç ortaya konmakta, nefeslerin büyük bir kısmı Hüseyinî ve Uşşak dizilerinden oluşmaktadır.

Türk Halk Müziği ürünlerinde tartım bakımından en sık rastlanılan (4/4)'lük tartımdır. Ritmik yapının hâlik dilinde en kolay anlatım şekli olarak da ifade edilebilecek bu tartım, Trakya'nın tasavvufî halk müziği örneklerinde de birinci sırada yerini almıştır. Yine bu bölgeye özgü tartım anlayışı olarak beliren (7/8)'lik tartım da kullanıma sıklığı bakımından ikinci sıradadır. Üçüncü sırada belirtilen birden fazla tartımın aynı nefeste yer aldığı örnekler ise bu bölgenin halk ezgilerindeki dinamizmin bir göstergesi durumundadır. Dördüncü sırada yer alan (5/8) lik tartım da Türk topluluklarının karakteristik Türk Aksağı olup THM'de Koroğlu çeşitlemelerinde de yer alan yaygın tartım biçimlerindedir. 8/8 lik tartım hem Balım Sultan hem de Seyit Ali Sultan

⁴ Mustafa Özgül - S. Turhan - K. Dökmetaş, *Notalarıyla Uzun Havalarmız*, Ankara 1996, s. 267.

⁵ TRT THM Repertuar Kitabı, Uzun havalar : "Ali Yazıcı", repertuar no: 331.

⁶ TRT THM Uzun havalar : "Küver, küver bre Alay Bey", repertuar no: 565

süreğindeki nefeslerde yer almaktadır. 9/8 lik tartım ise Tüm Trakya ve Batı Trakya ile Rumeli'nin diğer yerlerinde çok yaygındır. Ayrıca bir başka önemli tespit de türkülerin aksine sabit bir nefesin sabit bir ezgisi olmayışıdır. Nefesler genellikle en yaygın ezgileriyle söylenmelerine rağmen, dikkatle bakıldığında aynı ezgiyle birbirinden farklı şiirler (nefesler) söylenmekte olduğu görülür. Bu durum özellikle 'sema nefesleri' için söz konusudur. Bektaşî canları zincirleme biçiminde hiç ara vermeden daha ziyade ikiyeşerli olarak semaha kalkarlar. Bu semahlara sadece bir sema nefesi yetmediğinden başlanmış olan ezgiye devam edilir. Rastgele seçilen fakat hece sayısı tutan şiirler bu ezgiye döşenerek bazen saatlerce semah dönülür.

Semahlar daha ziyade ikiyeşerli dönülür. Balım Sultan erkânına bağlı Bektaşîler'de ikili semahlardan sonra muhabbetin sonlarına doğru 'dörtlü' yani dört kişiyle 'çapraz' biçiminde 'Dört Köşe Semahı' dönülür. Buna bağlı olarak katılanların tümünün iştirak ettikleri 'Kırklar Semahı' dönülmektedir. Kırklar semahı, ard arda sağ ayak önde, sol ayağın onu takip ettiği bir yürüyüş temposuyla daire biçiminde (odanın şekline uygun biçimde) dönülür. Muhabbeti yöneten baba veya orada bulunan babalar semah için kalktığında, bütün canlar hep birlikte ayağa kalkarlar. Babaların semahı bitinceye kadar ayakta durulur ve semah nefesi birlikte söylenir.

Semah esnasında 'şah beyiti'nde şairin ismi geçerken semah edenler dururlar ve 'peymançe' pozisyonunda ayaklar mühürlenip, babaya dönük vaziyette beklerler. İsim zikredildikten sonra tekrar kaldığı yerden salınarak semah dönülür. Babaî ve Seyit Ali Sultan kolu Bektaşîler'de ise kollar salınmaz; göğüste toplanır ve semaha devam edilir. Semahların başında ve bitişinde semaha kalkanlar hem mürşite hem de birbirlerine 'niyaz' ederler.

Trakya Bölgesi Nefeslerinde Ağız

Trakya Bölgesi nefeslerinin hemen hemen tamamının konuşma dili esas alınarak yazıldığı ve söylendiği görülmektedir. En çok 'H' sesi dikkat çekmektedir. Bazen gereksiz yere H eklenirken olması gereken yerde kullanılmadığı da olmaktadır. Aynı şekilde 'Ç' sesi de bazen 'Ş' sesine dönüştürülmektedir. 'V' sesi yutulup 'Vurmak - Urmak' şeklinde söylenmektedir. Batı Trakya Bektaşîlerinde "O" sesi "U" ya dönüşür ve "sofra" kelimesi "sufra" biçiminde yazılır ve okunur. Bektaşîler arasında 'ben' kelimesini kullanmak pek uygun görülmediğinden onun yerine 'men' kullanılır. Gerek günlük hayatlarında gerekse şiir ve nefeslerde daima ya "Ben fakıyr..." ya da "men..." diye hitab edilir. Bunun sebebi bencilliğin, 'ben' duygusunun insan ruhuna sıkıntı ve gerilik vereceğine olan inançtır. Bunu pekiştirmek amacıyla meydanlarda meşhur 'Kırklar Meclisi' efsanesini anlatılır. Bu efsaneye göre; Hz. Muhammed, Hz. Ali ve kızı Hz. Fatıma'nın evine uğrar. İçeriden acayip sesler geldiğini duyar ve kapıyı çalar. "Kimsin?" sorusuna "ben..." ile başlayan bir cevap verdi diye kapı açılmaz. Bu olayı anlatan ilginç bir "Mirac Efsanesi" vardır.⁷ Bu nedenle irşadlarında "ben"i atıp "biz"e varmanın yolunu aralayan Bektaşîlik'te ve diğer tasavvuf okullarında benliğin 'Şeytan'a ait bir unsur olduğu ve kemalâtın da ancak benlikten geçerek olacağına dair köklü bir inanç mevcuttur.

Nefeslerin şah beyitlerindeki ikinci tekrarlar da daima 'Şah' kelimesini kullanılmaktadır. Örnek olarak:

1. "Pîr Sultan'ım (h)ayder....." diye başlayan şah beyit, ikinci tekrarda:
2. "Şah Sultan'ım (h)ayder...." ya da "Şah efendim (h)ayder...." şeklinde söylenmektedir.

⁷ Doç. Dr. Bedri Noyan, *Bektaşîlik Alevilik Nedir*, Ankara, 1987, s.58.

BATI TRAKYA'DA SEYİT ALİ SULTAN SÜREĞİ BEKTAŞİLERİNİN YAŞADIĞI SEÇEK YAYLASI VE TARİHİ PEHLİVAN GÜREŞLERİ İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

Seçek Yaylası; Yunanistan sınırları içinde Gümülcine yakınlarında Batı Trakya olarak adlandırılan ve çevresinde Lozan Anlaşması ile Yunanistan'da azınlık statüsüyle yaşama hakkı olan Müslüman varlığın yaşadığı Evros vilayetine bağlı bir yöredir. Geçmişte 33 Müslüman Türk köyünün yer aldığı bu yörede ekonomik ve sosyal sebeplerden kaynaklanan göçlerden dolayı günümüzde 15 Müslüman Türk köyü yer almaktadır.

Seçek Azınlık Eğitim ve Kültür Derneği tarafından düzenlenen *Seçek Yağlı Güreşleri ve Kültürel Etkinlikleri* her yıl Ağustos ayının ilk Cuma, Cumartesi ve pazar günlerine rastlayan tarihlerde Seçek Yaylası'nda gerçekleştirilmektedir. Yayla şenlikleri, seçilmiş yayla ağasının evinde Davul ve zurnaların *Nebet Havaları*, *Osman Paşa*, *Çanakkale Türküsü* ve *Çıkayım Gideyim Urum Eline* gibi eserleri çalmasıyla başlar.

Daha sonra yine Yayla Ağasının evinde köylülerin de katıldığı bir ortamda Seyit Ali Sultan geleneğine uygun dua ve gülbanklarla ağa evden çıkarılır ve millî Güreş Ağası kostümü içinde süslenmiş bir ata bindirilerek köylülerin de katılımıyla görkemli bir alay eşliğinde davulzurnalarla Seçek Yaylasına çıkarılır. Yaylada at üzerinde hâlkı selamlayan güreş ağası özel bir yere oturtulur ve geleneksel güreşler protokol konuşmaların ardından yerli yabancı müzik ve hâlk oyunları topluluklarının gösterileriyle şenlik içinde başlar.

Bu şenliklerin ardından tutulan yağlı güreşler 2 gün sürer ve Perşembeyi Cuma gününe bağlayan gece Seyit Ali Sultan Derğâhı'nda Yayla Ağasının "Yayla Bayramı" erkânı yapılır. Bu erkânda yapılan müzik günümüze kadar tüm mahremiyetiyle gelmiş ve hiçbir yerde yayınlanmamıştır. Birçok batılı üniversitenin ulaşmak istediği bu özel Ayin-i Cem erkânı ve müzik gelenekleri Türk kaynaklarda da yer almamıştır.

İlk defa varlığı ortaya konarak örnekleri CD de yer alacak bu çalışma tamamen orijinal olup kültürel anlamda pek tanınmayan "**Seyit Ali Sultan Süreği**" topluluğun müzik kültürü aracılığıyla kültürel ve etnik kimliğinin akademik çevrelerce de tanınmasına vesile olacaktır. Bu yönüyle bu çalışma komşumuz Yunanistan'da Seçek Yaylası'nda yaşayan insanların Lozan Anlaşmasında sadece Müslüman unsurlar olarak adlandırılan yöre insanının etnik kimliklerinin çözümlenmesinde dil, edebiyat ve müzik yönünden ışık tutabilecektir.

Seyit Ali Sultan'ın Türbesinde yatırı.

Gece yapılan 'Yayla Bayramı' isimli 'Ayin-i Cem'den önce Seyit Ali Sultan yatırının olduğu makam ışıklandırılır ve ziyarete açılır.

Gece türbenin yanında bulunan 'Meydan Evi'nde meydan açılır, çerağlar uyandırılır ve görevli baba yönetiminde erkânı usulünce cem olunur. Bu esnada kalıplaşmış bu erkân içinde müzik uygulanır, erkân ve muhabbet nefesleri söylenir.

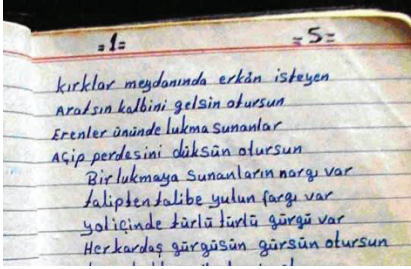

Daha sonra yemek ve muhabbet için yandaki küçük meydana geçilir ve kurban etlerinden yapılan aşlar yenir içilir.

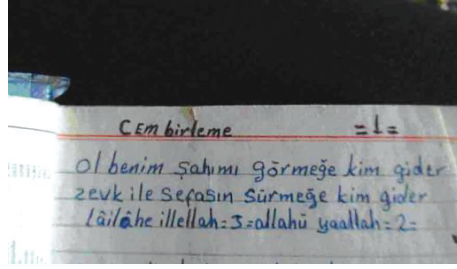

Seçek Yaylası'nda Seyit Ali Sultan süreğinin gelenekleri ve erkânları Anadolu'daki Hacı Bektaş Veli geleneğinin ve erkânının Rumeli'ye taşınmasını resmetmektedir. Tarih kayıtları ve velâyetnameler de bunu açıkça ortaya koymaktadır. Anadolu Aleviliğinden çok farklı, mahâlli ve tarihi derinlikleri olan bu kültürel ocak 650 yıllık bir geçmişe sahiptir. Meydanlarında Kur'an-ı Kerim'in makamla okunduğu ve huşu işinde dinlendiği bu topluluk Şeriat-Tarikat-

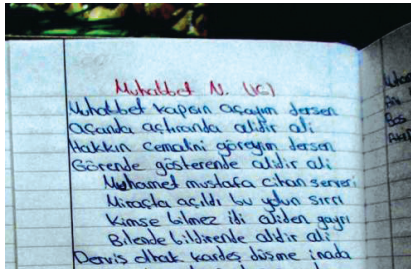
Marifet ve Hakikat kapılarını da sembolik olarak resmeder niteliktedir. 'Okunan' manasındaki 'Kur'an' olarak isimlendirdikleri 'Nefes Defteri' içindeki nefesler daha çok Pîr Sultan Abdal ve diğer bazı Hak âşıklarına aittir. Müzik ise geleneksel olup yörenin tavır ve üslup özelliklerini ve icra karakteristiğini yansıtır. Ağız belirgin olarak yöreseldir. Dil tamamen Türkçedir. Rodop Dağlarına ve dolayısıyla Bulgaristan'a sınırdadır.

(Nefes defterinden sayfalar)

(Kırklar Semahına başlama)

(Erkân sırasında bacılar nefes söylerken - Ağustos 2009)

KAYNAKLAR

- NOYAN, Bedri. *Bektaşılık Alevilik Nedir*, Ankara, 1987.
- ÖZGÜL Mustafa - S. Turhan - K. Dökmetaş. *Notalarıyla Uzun Havalarımız*, Ankara 1996
- TRT THM Repertuar Kitabı (Uzun havalalar
- YALTIRIK, Hüseyin. *Âşık Ali Tanburacı ve Kırklareli Hâlk Müziği*, Meta Basım, İzmir, 2003.
- Tasavvufi Hâlk Müziği (İlahiler-Nefesler-Tatyanlar-Deyişler-Semahlar)*, TRT Müzik Dairesi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2003.

Veli Dede

*Bir gece rüyada gördüm pîrimi
Seyrettim cemalin Seyyit Ali'dir
Beyan etti bana gizli sırrımı
Sahavet sahibi Seyyit Ali'dir*

*Uyandım gafletten pâk ettim özüm
Şükür olsun gördü dizarı gözüm
Eşiğine varıp sürdüm hem yüzüm
Mürdeler hayatı Seyyit Ali'dir*

*Dergâhı müferrih misali cennet
Türbesi münevver kesiri himmet
Âşıklar sıdk ile ederler hizmet
Şefaet edici Kızıldeli'dir*

*Kerameti zahir gün gibi ayan
Horasan'dan gelme beyleri revan
Kuru şişten dutu dertlere derman
Çar köşe gözcüsü Kızıldeli'dir*

Veli Dede eydür kemter kuluyum
*Er belinden gelme anın nesliyi
Cemaline karşı kolu bağlıyım
Cennetin sakisi Seyyit Ali'dir*

Bu şiir, Doğan Kaya'nın Uluslararası Türk Dünyası İnanç Önderleri Kongresi'nde (23-28.11.2001) sunduğu "Sivas Kaynaklı Cönklerde Kızıldeli" başlıklı eserinden alınmıştır.